

ผลกระทบการย้ายออกแรงงานกลุ่มชาติพันธุ์อาข่า บ้านห้วยซี้เหล็ก ตำบลลาววี อำเภอมะสรวย จังหวัดเชียงราย

Effect of Akha tribe labor's movement from Ban Huay Khee Lhek, Wawee Sub-District, MaeSuai District, Chiang Rai

นายอนุชา มอฟ้า

อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กมลกาญจน์ อ่ำบัว

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม อาจารย์ ดร.ศิวาพร วังสมบัติ

หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขายุทธศาสตร์การพัฒนา

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ตำบลบ้านตุ๋ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยการย้ายออกแรงงานกลุ่มชาติพันธุ์อาข่า 2) เพื่อศึกษาผลกระทบการย้ายออกแรงงานกลุ่มชาติพันธุ์อาข่า 3) เพื่อศึกษาแนวทางป้องกันการย้ายออกแรงงานกลุ่มชาติพันธุ์อาข่า ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้ แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ และจัดเวทีสนทนากลุ่ม ในชุมชนบ้านห้วยซี้เหล็ก ตำบลลาววี อำเภอมะสรวย จังหวัดเชียงราย นำผลการวิจัยมาวิเคราะห์หาแนวทางป้องกันการย้ายออกแรงงานในกลุ่มชาติพันธุ์อาข่าบ้านห้วยซี้เหล็ก

ผลการวิจัย พบว่า

1. ปัจจัยการย้ายออกแรงงานกลุ่มชาติพันธุ์อาข่า มี 2 ปัจจัย คือ 1) ปัจจัยผลักดัน ได้แก่ ภาระหนี้สินของ รายได้ไม่พอกับรายจ่าย ความต้องการแสวงหาคุณภาพชีวิตที่ดีกว่า 2) ปัจจัยดึงดูด ได้แก่ รายได้ปลายทางที่สูงกว่า อาชีพใหม่ สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการหารายได้มากกว่า และโอกาสทางสังคมที่ได้รับการบริการที่ดีกว่า

2. ผลกระทบการย้ายออกแรงงานกลุ่มชาติพันธุ์อาข่า ระดับครอบครัว และชุมชน ในด้านเศรษฐกิจ พบว่า สัดส่วนของแรงงานอพยพที่สามารถช่วยเหลือครอบครัวต้นทางและชุมชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นมีน้อยกว่า แรงงานอพยพที่ไม่สามารถช่วยเหลือครอบครัวและชุมชน

3. ผลกระทบการย้ายออกแรงงานกลุ่มชาติพันธุ์อาข่า ระดับครอบครัว และชุมชน ในด้านสังคม พบว่า ครอบครัวต้นทางมีความวิตกกังวลเป็นห่วงแรงงานอพยพ เกิดภาวะความเครียดสูง

4. ผลกระทบการย้ายออกแรงงานกลุ่มชาติพันธุ์อาข่า ระดับครอบครัว และชุมชน ในด้านวัฒนธรรม พบว่า การย้ายแรงงานทำให้ขาดผู้สืบทอด ผู้รู้ไม่สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้รุ่นต่อรุ่นได้

5. แนวทางป้องกันการย้ายออกแรงงานกลุ่มชาติพันธุ์อาข่า มี 2 ประการ คือ 1) ชุมชนบ้านห้วยซี้เหล็กต้องตระหนักบทบาทระบบการผลิตพืชผลทางเกษตรจากการปลูกพืชเศรษฐกิจเชิงเดี่ยวตามฤดูกาล

มาเป็นปลูกพืชเศรษฐกิจยืนต้นอย่างจริงจัง ควบคู่กับระบบการตลาด 2) ชุมชนบ้านห้วยซี้เหล็กควรตระหนักและสร้างทัศนคติที่ดีต่อการศึกษาให้มากขึ้น เพื่อการเตรียมพร้อมการแข่งขันในภาคธุรกิจอนาคตอย่างจริงจัง

คำสำคัญ: ผลกระทบการย้ายแรงงาน

Abstract

This research has three main objectives as follows: 1) To study the factors of Akha tribe labor's move. 2) To study the effect of Akha tribe labor's emigration. 3) To study the prevention of Akha tribe labor's emigration from Ban Huay Khee Lhek, Wawee Sub-District, Maesuai District, Chaingrai Province. The researcher collect information by using questionnaire, doing interview and organizing group discussion stage in Ban Huay Khee Lhek, Wawee Sub-District, Mae Suai District, Chiang Rai Province and analyzes the result to find out the prevention of the labor's move.

The result shows that:

1. There are two factors of the labor's emigration: 1) Push Factor which is the imbalance of debt, income and expenses, high quality of life desire and 2) Pull Factor which are higher pay from the metropolitan area, new career, better earning environment and more possible chance to receive community service.
2. The effect on economy at the family and community level was found that there is less proportion of the labors that can support their family and community than those who can't.
3. The effect on society was found that the labor's families have much concern and stress on them
4. The effect on culture found that there is less number of local people who will inherit tradition and culture. Old generation with local wisdom can't deliver knowledge to new generation
5. There are two ways for preventing the emigration those are 1) Community has to be aware of the problem and revise the concept of monoculture plantation to standing timber as well as marketing and 2) The community has to be aware of and build a good attitude towards education to prepare for the economic competition.

Keywords: Effect of labor's emigration

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

โครงสร้างสังคมไทยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ โครงสร้างสังคมชนบทและโครงสร้างสังคมเมือง โครงสร้างสังคมชนบทจัดได้ว่าเป็นโครงสร้างที่สำคัญที่สุด ของสังคมไทย เพราะเท่ากับเป็นโครงสร้าง ของสังคมไทยทั้งหมด ลักษณะจำเพาะที่สำคัญของสังคมชนบท ได้แก่ การรวมกลุ่มแบบอุปถัมภ์ (Informal) ของกลุ่มปฐมภูมิ (Primary Group) มีการติดต่อกันแบบตัวถึงตัว สภาพแวดล้อมของท้องถิ่นและวัฒนธรรมที่มีอยู่เดิม ซึ่งคล้ายคลึงกัน ทำให้สภาพและบทบาทของคนในสังคมชนบทไม่แตกต่างกัน ในขณะที่ในขณะที่โครงสร้างสังคมเมืองมีข้อแตกต่างที่เด่นชัดระหว่างสังคมชนบทกับสังคมเมือง ได้แก่ จำนวนกลุ่มและองค์กรที่มีมากในสังคมเมืองหลวง หลักเกณฑ์การพิจารณาสถานภาพทางสังคมของบุคคลในเมืองหลวงขึ้นกับฐานะทางเศรษฐกิจ อำนาจและความเกี่ยวข้องทางการเมือง

และระดับการศึกษาซึ่งผิดจากเกณฑ์ของสังคมชนบท นอกจากนั้นแล้วโครงสร้างชนชั้นทางสังคมในเมืองหลวงจะชัดเจน คือ ประกอบ ด้วยกลุ่มคนที่เป็นผู้สืบเชื้อสายมาจากตระกูลเก่าและขุนนาง ผู้บริหารในสาขาอาชีพต่างๆ นักธุรกิจ ข้าราชการ ข่างฝีมือ และกลุ่มผู้ใช้แรงงาน ซึ่งส่วนใหญ่แล้วจะเป็นผู้อพยพจากสังคมชนบทมาอาศัยอยู่ ตามชุมชนแออัดทั้งหลายของสังคมเมืองหลวง (ที่มาของข้อมูล : ท่องเที่ยวไทย : 30 พฤศจิกายน 2555) (<http://www.meemodo.com/TH-Thaistucture.html>) ทั้งนี้ ความสัมพันธ์ระหว่างสังคมเมืองกับสังคมชนบทจะมีความแตกต่างในด้านต่างๆ แต่ทั้งสองสังคมก็มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ซึ่งต้องพึ่งพาอาศัยกัน สังคมชนบทผลิตและส่งผลิตผลทางการเกษตรให้แก่สังคมเมือง รวมทั้งขายแรงงานให้แก่สังคมเมือง ในขณะเดียวกันสังคมเมืองก็เป็นตลาดขายผลิตผลทางการเกษตรเป็นแหล่งผลิตทางอุตสาหกรรม ส่งผลิตผลทางอุตสาหกรรมขายให้แก่สังคมชนบท เป็นแหล่งความรู้ทางเทคโนโลยีให้แก่สังคมชนบท

การเคลื่อนย้ายแรงงานจึงเป็นเหตุการณ์ที่สามารถพบเห็นได้ทั่วไปในทุกภูมิภาคของสังคมไทยและทุกประเทศในโลก ซึ่งอาจจะกล่าวได้ว่าการเคลื่อนย้ายแรงงานเกิดจาก 2 ปัจจัยหลักได้แก่ ปัจจัยผลักดัน และปัจจัยดึงดูด โดยปัจจัยผลักดันส่วนมากจะเกิดขึ้นกับสังคมชนบทจากปัญหาเศรษฐกิจภายในชุมชน จังหวัด ภูมิภาค หรือประเทศของผู้อพยพไม่เอื้อต่อการทำงานหารายได้ตอบสนองความต้องการในการดำรงชีวิต เกิดปัญหาความยากจน ขาดโอกาสทางสังคม และไม่มีความปลอดภัยต่อตนและทรัพย์สิน จึงส่งผลให้เกิดการเคลื่อนย้ายแรงงานจากถิ่นฐานเดิมไปยังถิ่นฐานใหม่เพื่อแสวงหาโอกาสทางสังคมตอบสนองความต้องการในการดำรงชีวิต ในขณะที่ปัจจัยดึงดูดแรงงานเกิดจากการขยายตัวของเมือง (Urbanization) โดยชนบทนั้นได้ถูกผนวกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของระบบเมืองในแง่ของความสะดวกของการขนส่งและการคมนาคมอันจะส่งเสริมให้เกิดการเคลื่อนย้ายออกจากภาคเกษตรกรรมในชนบทมากยิ่งขึ้นซ้ำเติมความไม่เสมอภาคระหว่างภาคอุตสาหกรรมเศรษฐกิจให้เด่นชัดยิ่งขึ้น ซึ่งภาคอุตสาหกรรมในเมืองจะมีอำนาจทางเศรษฐกิจแข็งแกร่งยิ่งขึ้น ในขณะที่ภาคเกษตรกรรมในชนบทกลับอ่อนแอลงเรื่อยๆ อันเป็นผลส่งเสริมให้ภาคอุตสาหกรรมในเขตเมืองยังเป็นศูนย์กลางของระบบเศรษฐกิจโดยที่มีภาคเกษตรกรรมในชนบทเป็นเพียงบริวารเท่านั้นเอง (จิระ บุรีคำ, 2537 : 7) เชื่อมโยงกับความเป็นชุมชนชนบทของชาวอาข่ากลุ่มใหญ่ที่ตั้งถิ่นฐานอยู่บนไหล่เขาสูง ห่างไกลจากห้วย ล่าธาร ที่มีน้ำตลอดปี ประมาณครึ่งกิโลเมตร มีบริเวณล้อมรอบ ไปด้วยภูเขา สูงใหญ่หลายสิบลูก พื้นดินสีแดงร่วน เหมาะสำหรับการทำไร่ และเนื่องจากพื้นที่ดินสำหรับทำไร่ในบริเวณใกล้เคียงมีน้อยไม่พอกับจำนวนคนมากที่จะทำการเพาะปลูก ชาวอาข่าจึงไม่นิยมการตั้งบ้านเรือนเบียดเสียดยัดเยียดรวมกัน อย่างหมู่บ้านใหญ่ตามพื้นที่ราบเพราะถ้ามีหมู่บ้านมากผู้คนหนาแน่นการทำไร่จำเป็นต้องกินอาณาเขตกว้างขวางไกลออกไปเป็นการลำบากต่อการเดินทางไปมาและการเอาใจใส่บำรุงรักษา ชาวอาข่าจึงแบ่งแยกกันไปตั้งบ้านเรือนกันอยู่เป็นหมู่บ้านบางหมู่บ้านมี 10 หลังคาเรือน อย่างมากอยู่กันไม่เกิน 50 หลังคาเรือน แต่ละหมู่บ้านตั้งห่างกันประมาณ 3-5 กิโลเมตร (บุญช่วย ศรีสวัสดิ์, 2551 : 319-320) ชาวอาข่ามีวิถีชีวิตที่เรียบง่ายหาเช้ากินค่ำ ยึดอาชีพเกษตรกรรม ปลูกพืชไร่ เช่น ข้าวโพด ข้าวไร่ ถั่วแดง ถั่วดำ เป็นต้น ซึ่งการปลูกพืชดังกล่าวชาวอาข่าเน้นการปลูกพืชเพื่อยังชีพมากกว่าการขายผลิตผล หากปีใดได้ผลผลิตมากก็จะแบ่งปัน แลกเปลี่ยนผลิตผลซึ่งกันและกัน

ทำให้ชุมชนอาข่ามีความสามัคคี ช่วยเหลือกัน ดังจะสังเกตเห็นจากการประกอบพิธีกรรมต่างๆที่จะมีผู้คนจำนวนมากให้ความร่วมมือ ซึ่งการร่วมพิธีกรรมดังกล่าวเป็นการถ่ายทอดการสืบสานวัฒนธรรมรุ่นสู่รุ่น โดยแหล่งเรียนรู้อันดับแรกของชาวอาข่า คือ สถาบันครอบครัวที่ถ่ายทอดเรื่องราวต่างๆ ผ่านการใช้ชีวิตประจำวัน ส่งผลให้ครอบครัวมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ลูกหลานมีความเคารพนับถือ และเชื่อฟังบิดา มารดาเพราะหลักคุณธรรม การสร้างจิตสำนึกที่แฝงอยู่กับกิจกรรม พิธีกรรมต่างๆ ที่ชาวอาข่าได้ยึดถือปฏิบัติเป็นวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่องเป็นตัวควบคุมความประพฤติ

จากพื้นฐานความเป็นอยู่ของชาวอาข่าที่สวนกระแสโลกาภิวัตน์ ทำให้ชาวอาข่าในปัจจุบันต้องปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสังคมเพื่อความอยู่รอดของตนและครอบครัว การประกอบอาชีพดั้งเดิมที่ไม่สามารถตอบสนองความต้องการได้ จึงส่งผลให้ประชากรวัยแรงงานในกลุ่มชาติพันธุ์อาข่าบ้านห้วยซี้เหล็กมีการตื่นตัวที่จะเคลื่อนย้ายแรงงานจากชุมชนสู่สังคมเมือง เพื่อแสวงหาโอกาสทางสังคมตอบสนองความต้องการของตนและครอบครัว

ในฐานะผู้วิจัยเป็นสมาชิกชุมชนบ้านห้วยซี้เหล็กซึ่งมีจิตสำนึกกับบ้านเกิดจนนำไปสู่ความสนใจและต้องการศึกษาปัจจัยและรูปแบบการย้ายออกของแรงงาน ผลกระทบที่เกิดจากการย้ายออกของแรงงานในระดับครอบครัว และชุมชนตั้งข้อมูลข้างต้นเพื่อทราบถึงปัจจัย รูปแบบที่เกี่ยวกับการย้ายออกของแรงงาน ผลกระทบที่เกิดจากการย้ายออกของแรงงานและหาแนวทางการป้องกันการย้ายออกของแรงงานในกลุ่มชาติพันธุ์อาข่าบ้านห้วยซี้เหล็ก ตำบลลาวี อำเภอมะสรวย จังหวัดเชียงราย ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยการย้ายออกแรงงานกลุ่มชาติพันธุ์อาข่าบ้านห้วยซี้เหล็ก ตำบลลาวี อำเภอมะสรวย จังหวัดเชียงราย
2. เพื่อศึกษาผลกระทบการย้ายออกแรงงานกลุ่มชาติพันธุ์อาข่าบ้านห้วยซี้เหล็ก ตำบลลาวี อำเภอมะสรวย จังหวัดเชียงราย
3. เพื่อศึกษาแนวทางป้องกันการย้ายออกแรงงานกลุ่มชาติพันธุ์อาข่าบ้านห้วยซี้เหล็ก ตำบลลาวี อำเภอมะสรวย จังหวัดเชียงราย

ประโยชน์ของการวิจัย

1. ได้ทราบถึงปัจจัยการย้ายออกแรงงานกลุ่มชาติพันธุ์อาข่าบ้านห้วยชี้เหล็กเพื่อหาแนวทางป้องกันการย้ายออกแรงงานในกลุ่มชาติพันธุ์อาข่า
2. ได้ทราบถึงผลกระทบการย้ายออกแรงงานกลุ่มชาติพันธุ์อาข่าบ้านห้วยชี้เหล็กเพื่อหากลยุทธ์ลดผลกระทบด้านลบ และพัฒนาผลกระทบด้านบวกอย่างถูกต้อง
3. ได้แนวทางกำหนดยุทธศาสตร์ป้องกันการย้ายออกของแรงงานในกลุ่มชาติพันธุ์อาข่า และชุมชนชนบทที่มีบริบทคล้ายคลึงกัน

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านพื้นที่

ศึกษาเฉพาะชุมชนอาข่าบ้านห้วยชี้เหล็ก ตำบลลาวี อำเภอมะสรวย จังหวัดเชียงราย

ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรกลุ่มเป้าหมายที่ศึกษาครั้งนี้แบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1. แรงงานอพยพ จำนวน 128 คน เพื่อศึกษาปัจจัยการย้ายออกแรงงาน
2. ตัวแทนครอบครัวที่มีแรงงานย้ายออกจำนวน 50 ครอบครัว เพื่อศึกษาผลกระทบการย้ายออกแรงงานในหมู่บ้านห้วยชี้เหล็กระดับครอบครัว
3. ตัวแทนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชนบ้านห้วยชี้เหล็กเพื่อศึกษาผลกระทบที่เกิดจากการย้ายออกของแรงงานในหมู่บ้านห้วยชี้เหล็กระดับชุมชน โดยคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) รวมทั้งหมด 11 คน ได้แก่ ผู้นำชุมชนที่เป็นทางการ 2 คน ผู้นำชุมชนตามธรรมชาติ 2 คน ผู้นำศาสนา 2 คน ครูโรงเรียนบ้านห้วยชี้เหล็ก 1 คน ประธานอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน 1 คน ประธานประชาคมหมู่บ้าน 1 คน ประธานกลุ่มสตรีหมู่บ้าน 1 คน ประธานกลุ่มเยาวชนหมู่บ้าน 1 คน

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาผลกระทบจากการย้ายออกแรงงานกลุ่มชาติพันธุ์อาข่าบ้านห้วยชี้เหล็ก ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 3 ด้านดังต่อไปนี้

1. ปัจจัยการย้ายออกแรงงานกลุ่มชาติพันธุ์อาข่าบ้านห้วยชี้เหล็ก

2. ผลกระทบการย้ายออกแรงงานกลุ่มชาติพันธุ์อาข่าบ้านห้วยชี้เหล็กในระดับ ครอบครัวและชุมชน
3. แนวทางป้องกันการย้ายออกแรงงานกลุ่มชาติพันธุ์อาข่าบ้านห้วยชี้เหล็ก

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ผลกระทบการย้ายออกแรงงานกลุ่มชาติพันธุ์อาข่า บ้านห้วยชี้เหล็ก ตำบลลาวี อำเภอมะสรวย จังหวัดเชียงราย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยการย้ายออกแรงงานกลุ่มชาติพันธุ์อาข่าบ้านห้วยชี้เหล็ก ผลกระทบการย้ายออกแรงงานกลุ่มชาติพันธุ์อาข่า และแนวทางป้องกันการย้ายออกแรงงานกลุ่มชาติพันธุ์อาข่าบ้านห้วยชี้เหล็ก การเก็บข้อมูลใช้วิธีการให้ตอบแบบสอบถาม สัมภาษณ์และการจัดเวทีสนทนากลุ่ม นำเสนอผลการศึกษด้วยการบรรยายเชิงพรรณนา

เครื่องมือในการเก็บข้อมูล

1. แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นการสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยการย้ายออกแรงงานของกลุ่มแรงงานอพยพจำนวน 128 คน
2. แบบบันทึกการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นรายครอบครัว (In-Depth Interview) เป็นการสัมภาษณ์ตัวแทนครอบครัวที่มีแรงงานย้ายออกจำนวน 50 ครอบครัว เพื่อศึกษาผลกระทบการย้ายออกแรงงานกลุ่มชาติพันธุ์อาข่าบ้านห้วยชี้เหล็กระดับครอบครัว โดยการสัมภาษณ์มีขั้นตอนที่สำคัญ คือ ผู้วิจัยแนะนำตัว ชี้แจงวัตถุประสงค์การเก็บข้อมูล สร้างความสัมพันธ์ ทำการบันทึกข้อมูลด้วยเครื่องบันทึกเสียง ทำการจดบันทึกประเด็นต่างๆ ทุกครั้ง และสถานที่ที่ใช้สัมภาษณ์ให้อยู่ในความเหมาะสม
3. แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เป็นการสนทนากลุ่ม สำหรับผู้นำชุมชนที่เป็นทางการ 2 ท่าน ผู้นำธรรมชาติ 2 ท่าน ผู้นำศาสนา 2 ท่าน ครูโรงเรียนบ้านห้วยชี้เหล็ก 1 ท่าน ประธานอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน 1 ท่าน ประธานประชาคมหมู่บ้าน 1 ท่าน ประธานกลุ่มสตรี 1 ท่าน และประธานเยาวชนหมู่บ้าน 1 ท่าน รวมทั้งหมด 11 ท่าน เพื่อศึกษาผลกระทบการย้ายออกแรงงานในกลุ่มชาติพันธุ์อาข่าบ้านห้วยชี้เหล็กระดับชุมชน

การหาคุณภาพของเครื่องมือ

ทดสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา (Content Validity) โดยการนำเสนอผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจสอบ

ความถูกต้องของเนื้อหา และแก้ไขให้ถูกต้องเหมาะสม เพื่อให้ตรงประเด็นที่ต้องการจะวัดและทำการทดสอบแบบสอบถาม (Pretest) 1 ครั้ง เพื่อทำการทดสอบความเข้าใจในเนื้อหาของแบบสอบถาม จากนั้นนำแบบสอบถาม ที่ได้ทดสอบและมาปรับแก้ไขตามความเหมาะสม และนำแบบสอบถามที่ได้ปรับแก้ไข แล้วนำไปทำการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. การเก็บข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ได้จากการออกแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละส่วน ดังนี้

1.1 สมาชิกครอบครัวที่ย้ายออกไปใช้แรงงาน จำนวน 128 คน โดยใช้วิธีเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อให้ทราบปัจจัยและลักษณะการย้ายออกแรงงานกลุ่มชาติพันธุ์อาข่าบ้านห้วยซี้เหล็ก ตำบลลาวี อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย

1.2 ตัวแทนครอบครัวที่มีแรงงานย้ายออก จำนวน 50 ครอบครัว โดยใช้วิธีแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อให้ทราบถึงผลกระทบการย้ายออกแรงงานกลุ่มชาติพันธุ์อาข่าบ้านห้วยซี้เหล็ก ตำบลลาวี อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงรายในระดับครอบครัว

1.3 ตัวแทนผู้มีส่วนได้เสียในชุมชนบ้านห้วยซี้เหล็กระดับครอบครัวเพื่อศึกษาผลกระทบการย้ายออกแรงงานกลุ่มชาติพันธุ์อาข่าบ้านห้วยซี้เหล็ก ตำบลลาวี อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงรายระดับชุมชน โดยคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 11 คน ได้แก่ ผู้นำชุมชนที่เป็นทางการ 2 คน ผู้นำชุมชนตามธรรมชาติ 2 คน ผู้นำศาสนา 2 คน ครูโรงเรียนบ้านห้วยซี้เหล็ก 1 คน ประธานอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน 1 คน ประธานประชาคมหมู่บ้าน 1 คน ประธานกลุ่มสตรีหมู่บ้าน 1 คน ประธานกลุ่มเยาวชนหมู่บ้าน 1 คน

2. การเก็บข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลที่นำมาสนับสนุน เพื่อความสมบูรณ์ในการศึกษา ได้แก่ การรวบรวมจากเอกสารต่างๆ ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รายงานการวิจัย บทความต่างๆ ตลอดจนการศึกษาวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นกรอบภาพรวมของการศึกษาในครั้งนี้

การจัดทำกับข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงปริมาณในวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ส่วนที่ 1 คือ

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพจำนวนสมาชิกในครอบครัว ระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ (Frequency Distribution) และค่าร้อยละ (Percentage)

2. ข้อมูลด้านปัจจัยผลักดัน ได้แก่ อาชีพก่อนเคลื่อนย้าย รายได้ต่อปีก่อนเคลื่อนย้าย ค่าใช้จ่ายต่อครัวเรือนเฉลี่ย ต่อเดือนภาระหนี้สิน สาเหตุการย้ายแรงงาน แรงงานย้ายไป ศาสนามีส่วนในการตัดสินใจย้ายแรงงาน จำนวนผู้เยาว์และผู้สูงอายุ

3. ข้อมูลด้านปัจจัยดึงดูด ได้แก่ อาชีพใหม่ รายได้ที่สูงกว่า สภาพแวดล้อมที่ดีกว่าโอกาสทางสังคมที่ดีกว่า ค่านิยมด้านภาษา ความเชื่อศาสนา การแต่งกายที่ทันสมัย

4. ข้อมูลด้านลักษณะการย้ายแรงงาน ได้แก่ การเคลื่อนย้าย ระยะเวลา ประเภทงานที่ทำลักษณะที่พักอาศัย อีกกี่ปีถึงจะกลับชุมชน

ข้อมูลเชิงคุณภาพในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ทำการวิเคราะห์ข้อมูล ในระหว่างเริ่มเก็บข้อมูล จากการสอบถาม สัมภาษณ์และสังเกต (Data collection period)

2. สรุปข้อมูล (Data reduction) ภายหลังการสัมภาษณ์ โดยให้สอดคล้องตามวัตถุประสงค์การศึกษา

3. นำข้อมูลที่สรุปได้มาอธิบายภาพรวมของปรากฏการณ์ที่ศึกษาภายใต้คำบอกเล่าที่แท้ จริงของผู้ให้ข้อมูล (Data display)

4. สรุปเป็นโครงสร้างพื้นฐานของปรากฏการณ์ (Conclusion / Verification) เพื่อให้ตรงกับปรากฏการณ์จริงภายใต้การศึกษา และสอดคล้องตามวัตถุประสงค์

สรุปผลการวิจัย

การศึกษางานวิจัยแบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป และปัจจัยการย้ายออกแรงงานอพยพชาติพันธุ์อาข่า ตอนที่ 2 ผลกระทบการย้ายออกแรงงานกลุ่มชาติพันธุ์อาข่าระดับครอบครัว ตอนที่ 3 ผลกระทบการย้ายออกแรงงานกลุ่มชาติพันธุ์อาข่าระดับชุมชน

ผลการวิจัยตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป และปัจจัยการย้ายออกแรงงานอพยพชาติพันธุ์อาข่า พบว่ากลุ่มเป้าหมายตัวอย่างที่มีการเคลื่อนย้ายแรงงานจำนวน 128 คน แยกเป็นเพศชายจำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 54.7 ส่วนเพศหญิงมีจำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 45.3 ส่วนใหญ่แรงงานอพยพจะมีอายุระหว่าง 21-30 ปี จำนวน 77 คน คิดเป็นร้อยละ 60.2 ซึ่งแรงงานอพยพส่วนใหญ่พักอาศัยอยู่ในชุมชนมาตั้งแต่เกิดจำนวน 121 คน คิดเป็นร้อยละ 94.5 โดยแรงงานส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรสจำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 48.4 ทั้งนี้สมาชิกครอบครัวของแรงงานอพยพมีตั้งแต่ 7 คนขึ้นไปนั้นมีจำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 40.6 ในขณะที่ส่วนใหญ่แรงงานอพยพจบการศึกษาสูงสุดระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีจำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 29.7

สำหรับปัจจัยผลักดันการย้ายออกแรงงาน พบว่าอาชีพเดิมของแรงงานอพยพส่วนใหญ่เป็นนักเรียน นักศึกษาที่จบใหม่ มีจำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 62.5 ในขณะที่แรงงานอพยพที่มีอาชีพเดิมเป็นเกษตรกรนั้น มีจำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 32 ทั้งนี้รายได้ต่อปีก่อนย้ายแรงงานส่วนใหญ่ไม่มีรายได้ เพราะเป็นนักเรียน นักศึกษาที่ย้ายแรงงาน จำนวน 82 คน คิดเป็นร้อยละ 64.1 ในขณะที่แรงงานที่มีอาชีพเกษตรกรมาก่อนย้ายอพยพแรงงานมีรายได้ต่อปีระหว่าง 70,001 บาทแต่ไม่เกิน 100,000 บาท มีจำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 9.4 และพบว่าแรงงานอพยพที่ไม่ทราบค่าครอบครัวมีรายจ่ายต่อเดือนเท่าไรนั้นมีทั้งหมด 81 คน คิดเป็นร้อยละ 63.3 สำหรับคนที่ทราบค่าใช้จ่ายต่อเดือนของครอบครัวว่ามีค่าใช้จ่ายอยู่ระหว่าง 2,501 บาทแต่ไม่เกิน 3,500 บาทนั้นมีจำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 14.1 พบว่า แรงงานอพยพมีภาระหนี้สินกับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ธ.ก.ส) จำนวน 103 คน คิดเป็นร้อยละ 80.5 เป็นหนี้กับกองทุนเงินล้านจำนวน 71 คน คิดเป็นร้อยละ 55.5 เงินกู้ยืมในระบบ จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 32.8 กู้ยืมกันระหว่างญาติพี่น้อง จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 7 และมีหนี้จากแหล่งอื่นๆ อีก 6 คน คิดเป็นร้อยละ 4.7 ส่วนสาเหตุที่ทำให้แรงงานตัดสินใจเคลื่อนย้ายแรงงาน พบว่า มีรายได้ไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่าย จำนวน 101 คน คิดเป็นร้อยละ 78.9 เพื่อแสวงหาคุณภาพชีวิตที่ดีกว่า จำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 76.6 การเคลื่อนย้ายแรงงานเพราะค่านิยมนั้นมีเพียง 14 คน คิดเป็นร้อยละ 10.9 และเป็นการเคลื่อนย้ายแรงงานเพราะภาวะหนี้สินของครอบครัวมีจำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 46.9 ในขณะที่เหตุผลการเคลื่อนย้ายอื่นๆ มีจำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 2.3 โดยพื้นที่เป้าหมายที่มีการ

เคลื่อนย้ายมากที่สุด คือ จังหวัดเชียงใหม่ และนอกเขตชุมชนในเขตจังหวัดเชียงรายมีจำนวนเท่ากันที่ 36 คน คิดเป็นร้อยละ 28.1 อย่างไรก็ตาม พบว่า ศาสนาไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องในการเคลื่อนย้ายแรงงานร้อยละร้อยในขณะที่แรงงานอพยพไม่มีผู้เยาว์อายุต่ำกว่า 12 ปีนั้นมากที่สุดจำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 43 เช่นเดียวกับการไม่มีผู้สูงอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปในครอบครัวแรงงานอพยพมีจำนวน 101 คน คิดเป็นร้อยละ 78.9

ในขณะที่ปัจจัยดึงดูดให้เกิดการย้ายแรงงาน พบว่าอาชีพใหม่เป็นปัจจัยดึงดูดให้เกิดการย้ายแรงงานจำนวน 112 คน คิดเป็นร้อยละ 87.5 รายได้ที่สูงกว่าจำนวน 121 คน คิดเป็นร้อยละ 94.5 เช่นเดียวกับ ปัจจัยสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการหารายได้มากกว่ามีจำนวน 121 คน คิดเป็นร้อยละ 94.5 และโอกาสทางสังคมที่ได้รับการบริการที่ดีกว่ามีจำนวน 117 คน 91.4 แต่ก็พบว่าค่านิยม ด้านภาษามีผลต่อการเคลื่อนย้ายเพียง 35 คน คิดเป็นร้อยละ 27.7 เช่นเดียวกับความเชื่อ ศาสนาปลายเป็นปัจจัยดึงดูดในการย้ายมีเพียง 8 คนคิดเป็นร้อยละ 6.3 และความทันสมัยในเรื่องการแต่งกายปลายทางก็มีผลต่อการย้ายแรงงานเพียง 17 คน คิดเป็นร้อยละ 13.3

ผลการวิจัย ตอนที่ 2 ผลกระทบการย้ายออกแรงงานกลุ่มชาติพันธุ์อาข่าระดับครอบครัวด้านเศรษฐกิจของครอบครัว มีผลกระทบทั้งในเชิงบวก และเชิงลบ ในส่วนของผลกระทบเชิงบวก พบว่า แรงงานอพยพบางส่วนยังสามารถส่งเงินให้ครอบครัวได้อย่างประจำทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น ในขณะที่แรงงานอพยพส่วนใหญ่ไม่สามารถส่งเงินให้กับครอบครัวได้เลย อีกทั้งการย้ายแรงงานก็ยังส่งผลกระทบต่อแรงงานครอบครัวอย่างมากมาจากการขาดแคลนแรงงานของครอบครัวทำให้พื้นที่ทำกินเล็กลง เพราะกำลังคนผลิตลดน้อยลง

ผลกระทบด้านสังคมของครอบครัว พบว่า การย้ายแรงงานกลุ่มชาติพันธุ์อาข่าบ้านห้วยซี้เหล็กได้ทำให้ครอบครัวต้นทางเป็นกังวล เกิดภาวะความเครียดสูง มากกว่าครอบครัวที่รู้สึกยินดีกับการย้ายแรงงาน อย่างไรก็ตามผู้ให้ข้อมูลจำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 86 คิดว่าการย้ายแรงงานไม่ได้มีผลกระทบในเชิงลบกับความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวแต่อย่างใด เช่นเดียวกับแรงงานอพยพสามารถแบ่งเบาระบบครอบครัวมากกว่าสร้างภาระให้ครอบครัวมีจำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 44 ขณะเดียวกันผู้ให้ข้อมูลจำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 74 กล่าวว่า การย้ายแรงงานก็ได้มีผลกระทบต่อการพัฒนาโครงสร้างครอบครัว ตรงข้ามกับการพัฒนาเครือข่ายทางสังคมในชุมชน โดยผู้ให้ข้อมูลจำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 88 มองว่าการย้ายแรงงานทำให้การพัฒนาเครือข่ายทางสังคมแย่ลง

เพราะการขาดการเชื่อมสัมพันธ์ในวาระต่างๆอย่างสม่ำเสมอ ในขณะที่การย้ายแรงงานก็ไม่ช่วยให้ครอบครัวมีการพัฒนาที่อยู่อาศัยได้เลย โดยมีผู้ให้ข้อมูลจำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 76 ให้ความเห็นตามข้างต้น

ผลกระทบทางด้านวัฒนธรรมระดับครอบครัว พบว่า ผลจากการย้ายแรงงานกลุ่มชาติพันธุ์อาข่าบ้านห้วยซี้เหล็กมีส่วนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม เนื่องจากขาดผู้สืบสาน สืบทอดองค์ความรู้รุ่นต่อรุ่น แต่การเปลี่ยนแปลงศาสนาก็ไม่ได้ทำให้คนส่วนใหญ่รู้สึกเสียใจ กลับมีความรู้สึกว่าการเปลี่ยนแปลงศาสนาเป็นเรื่องปกติ มีจำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 76 คน และยังพบว่าการย้ายแรงงานก็มีผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลง จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 84 ในขณะที่มุมมองของผู้ให้ข้อมูล มองว่าการเปลี่ยนแปลงภาษาเป็นเรื่องปกติมีจำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 86 และไม่รู้สึกรู้ว่าการพูดผสมคำเป็นเรื่องผิด มีจำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 90 สำหรับการแต่งกายที่เปลี่ยนไปอย่างสิ้นเชิง ผู้ให้ข้อมูล กล่าว การโยกย้ายแรงงานมีส่วนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง จำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 100 แต่การโยกย้ายก็ไม่ใช่ประเด็นหลักที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เป็นเพราะกระบวนการผลิตเสื้อผ้า และเครื่องแต่งกายชาติพันธุ์อาข่ามีความยุ่งยาก ซับซ้อน สวมใส่ลำบากมากกว่าเสื้อผ้าสมัยใหม่ จึงกลายเป็นเรื่องปกติต่อการเปลี่ยนวิธีการแต่งกาย

ผลการวิจัยตอนที่ 3 ผลกระทบการย้ายออกแรงงานกลุ่มชาติพันธุ์อาข่า บ้านห้วยซี้เหล็กด้านเศรษฐกิจระดับชุมชน พบว่า การย้ายแรงงานได้ส่งผลกระทบทั้งเชิงบวกและลบโดยมีตัวแปรผลกระทบเชิงบวก คือ รายได้เพิ่มขึ้น ครอบครัวแรงงานบางส่วนได้รับรายได้เพิ่มขึ้นจากแรงงานอพยพหากเปรียบเทียบการทำการเกษตรก่อนย้ายแรงงาน ทำให้ภาระหนี้สินของครอบครัวลดลง และนำไปสู่เกิดการจ้างแรงงานในชุมชน กระตุ้นเศรษฐกิจชุมชนได้ระดับหนึ่ง แต่ถ้าหากเปรียบเทียบผลกระทบเชิงลบ พบว่า ผลกระทบเชิงลบต่อชุมชนมีมากกว่าอย่างเห็นได้ชัด เนื่องจาก สัดส่วนรายได้ที่เพิ่มขึ้นของครอบครัวแรงงานอพยพ มีน้อยกว่าสัดส่วนรายได้ไม่เพิ่ม ในส่วนภาระหนี้สินลดลงของครอบครัวแรงงานอพยพก็น้อยกว่าภาระหนี้สินเพิ่มขึ้น หรือหนี้สินคงที่และสัดส่วนอัตราการจ้างแรงงานในชุมชนของครอบครัวแรงงานอพยพก็น้อยกว่าอัตราแรงงานที่ออกไปของครอบครัวและชุมชน

ส่วนผลกระทบทางด้านสังคมระดับชุมชน พบว่า การโยกย้ายแรงงานกลุ่มชาติพันธุ์อาข่าบ้านห้วยซี้เหล็ก มีทั้งผลกระทบในเชิงลบ และในเชิงบวก โดยผลกระทบในเชิงบวก พบ

ว่า การโยกย้ายแรงงานทำให้ชุมชนมีเครือข่ายระหว่างชุมชนเพิ่มมากขึ้น เป็นผลดีในการให้การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แต่ผลกระทบในเชิงลบ พบว่าชุมชนบ้านห้วยซี้เหล็กถูกแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ได้แก่กลุ่มประชากรบ้านห้วยซี้เหล็กในชุมชน และกลุ่มประชากร บ้านห้วยซี้เหล็กในชุมชนเมือง เมื่อเกิดการแบ่งกลุ่มโดยวิถีความเป็นอยู่ทำให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มแย่ง เพราะขาดการเชื่อมสัมพันธ์ ขาดกิจกรรมร่วมสร้างปฏิสัมพันธ์ ยิ่งเลวร้ายคือการอพยพเป็นครอบครัวสร้างภาระความรับผิดชอบการพัฒนาชุมชนโดยคนที่อยู่ในชุมชนเพียงลำพัง อพยพกลับมาชุมชนเมื่อตอนสูงวัย หมดกำลังกาย กำลังปัญญาพัฒนาชุมชน และกลับมาใช้ทรัพยากรชุมชน

ในขณะที่ผลกระทบทางด้านวัฒนธรรม ระดับชุมชน พบว่า การย้ายแรงงานกลุ่มชาติพันธุ์อาข่าบ้านห้วยซี้เหล็กส่งผลกระทบทั้งเชิงบวกและเชิงลบ โดยผลกระทบเชิงบวก คือ วัฒนธรรมด้านภาษา กล่าวคือแรงงานอพยพสามารถพัฒนาภาษาอื่น ส่งผลให้ครอบครัว และชุมชนมีการเรียนรู้ ภาษาอื่นเพิ่มขึ้นเพื่อเพิ่มโอกาสในการสื่อสารกับผู้คนมากขึ้น และวัฒนธรรมความเชื่อที่มีการเปลี่ยนแปลงจากเดิม มีความเรียบง่ายชาวบ้านมีความพึงพอใจ ในขณะที่ผลกระทบเชิงลบ พบว่า วัฒนธรรมภาษาชนเผ่าวิบัติ มีการพูดผสมไทยอาข่า การให้ความสำคัญในภาษาอื่นมากกว่า และวัฒนธรรมด้านความเชื่อดั้งเดิมล้นหลาม กล่าวคือ การโยกย้ายแรงงานมีส่วนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความเชื่อดั้งเดิม พบว่า การย้ายแรงงานไม่ได้ผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงการแต่งกาย เนื่องจากกระบวนการผลิตเสื้อผ้าของชนเผ่ามีความยุ่งยาก บวกกับการสวมใส่เสื้อผ้าสมัยใหม่ค่อนข้างเรียบง่าย

อภิปรายผล

1. ภาระหนี้สินของครอบครัว การแสวงหาคุณภาพชีวิตที่ดีกว่า คือ ปัจจัยผลักดัน ในขณะที่ปัจจัยดึงดูด คือ รายได้ปลายทางที่สูงกว่า สภาพแวดล้อมปลายทางที่เอื้อต่อการหารายได้ดีกว่า ทำให้แรงงานมีการโยกย้ายแรงงานออกจากชุมชนสู่ภาคอุตสาหกรรม สอดคล้องกับแนวความคิดของพิชญวีระสารธรรม (2545 : 56), สมเจตน์ พรหมขาว (2547 : 8), ภูเขียว จันทร์สมบูรณ์ (2549 : 6), กุสุมา นาคสิงคราน (2549 : 19), วชิร ศรีคำ (2556 : 5), Rajakumar Sangappa Sali, Shanta. B. Astige (2015 : 11), ภคริตา พิจาณ (2557 : 20) ที่กล่าวว่าปัจจัยผลักดันให้เกิดการย้ายถิ่นนั้นเกิดจากเศรษฐกิจต้นทาง กล่าว คือ รายได้ไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่าย การแสวงหาคุณภาพชีวิตที่ดีกว่า การเคลื่อนย้ายแรงงานเพราะเป็นค่านิยมของชุมชน ภาวะหนี้สินของครอบครัว ส่วนปัจจัยดึงดูด คือ

รายได้ปลายทางที่สูงกว่า สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการหารายได้มากกว่า โอกาสทางสังคมที่ได้รับการบริการที่ดีกว่า ค่านิยมด้านภาษา ความเชื่อ ศาสนาปลายทาง และความทันสมัยด้านการแต่งกาย ซึ่งหลังจากเคลื่อนย้ายแรงงานแล้วส่งผลให้ครอบครัวแรงงานมีรายได้เพิ่มขึ้น มีประสบการณ์การการทำงานในภาคสังคมเมืองมากขึ้น

ดังนั้น การย้ายแรงงานของกลุ่มชาติพันธุ์อาข่าบ้านห้วยชี้เหล็กจึงมีความสัมพันธ์กับภาระหนี้สินของครอบครัว ความต้องการแสวงหาคุณภาพชีวิตที่ดีกว่า รายได้ปลายทางที่สูงกว่าและสภาพแวดล้อมปลายทางที่เอื้อต่อการหารายได้ดีกว่า แต่ระดับการศึกษาของแรงงานบ้านห้วยชี้เหล็ก ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ทำให้ความสามารถในการแข่งขันเพื่อให้งานที่ดี มีค่าตอบแทนสูงๆ จึงค่อนข้างยากนัก ส่วนใหญ่จึงเข้าไปใช้แรงงานในภาคผลิต ที่ได้ค่าตอบแทนต่ำหากเปรียบเทียบรายได้ในเมืองอุตสาหกรรมที่มีค่าครองชีพสูงส่งผลให้แรงงานส่วนใหญ่ไม่สามารถส่งเงินกลับมาช่วยเหลือครอบครัวต้นทางได้

ทั้งนี้ทางชุมชน ผู้ปกครองของแรงงานจึงต้องตระหนักและให้ความสำคัญในระบบการศึกษาของบุตร หลานในความปกครองเพื่อการเตรียมความพร้อมในการแข่งขันภาคธุรกิจต่อไป

2. ผลกระทบด้านเศรษฐกิจระดับครอบครัวและชุมชน พบว่า การย้ายแรงงานของกลุ่มชาติพันธุ์อาข่าบ้านห้วยชี้เหล็ก มีผลกระทบทั้งในเชิงบวก และเชิงลบ โดยผลกระทบในเชิงบวก พบว่า แรงงานอพยพบางส่วนสามารถส่งเงินกลับมาให้ครอบครัวได้เป็นประจำ ช่วยเหลือ จุนเจือ ครอบครัวต้นทางได้เป็นอย่างดี ในขณะที่แรงงานส่วนใหญ่ ไม่สามารถช่วยเหลือให้ครอบครัวต้นทางมีคุณภาพชีวิตที่ดีไปกว่ากว่าเดิม อีกทั้งยังทำให้ระบบการผลิตของครอบครัวต้นทางพิการ เนื่องมีการอพยพแรงงานกลไกผลิตที่สำคัญออกจากครอบครัวทำให้ครอบครัวต้นทางจึงมีการผลิต ที่น้อยลง สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบของ สมเจตน์ พรหมขาว (2547 : 16) ที่กล่าวว่า การย้ายถิ่นมีผลกระทบอย่างมากทั้งต่อตัวผู้ย้ายถิ่นและต่อท้องถิ่นที่มีการย้ายถิ่น กล่าวคือ การสูญเสียทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจครอบครัวและชุมชน

ดังนั้น การย้ายแรงงานจึงมีความสัมพันธ์กับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจระหว่างพื้นที่ต้นทาง กับพื้นที่ปลายทางเสมอ กล่าวคือ การขาดแคลนแรงงานในพื้นที่หนึ่ง ย่อมมีอัตรากำลังแรงงานเพิ่มขึ้น ณ อีกที่หนึ่งเสมอ และการเพิ่มอัตรา

กำลังแรงงานมากขึ้นก็มีผลทำให้พื้นที่ดังกล่าวมีการแข่งขันในภาคธุรกิจมากขึ้นไปด้วย

3. ผลกระทบด้านสังคมระดับครอบครัว และชุมชน พบว่า การย้ายแรงงานของกลุ่มชาติพันธุ์อาข่าบ้านห้วยชี้เหล็ก พบว่า กลุ่มวัยแรงงานที่เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาชุมชนได้โยกย้ายไปใช้แรงงานในภาคอุตสาหกรรมมากขึ้น ในขณะที่กลุ่มประชากรวัยเด็กและวัยชราในชุมชนเพิ่มมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของกุสุมา นาคสิงคราน (2549 : 20) ที่กล่าวว่า อัตราส่วนการเป็นภาระที่เกิดจากวัยเด็กและอัตราส่วนการเป็นภาระที่เกิดจากวัยชราเพิ่มมากขึ้นในครอบครัว และชุมชน

ดังนั้น การย้ายแรงงานจึงมีความสัมพันธ์กับผลกระทบทางด้านสังคมระหว่างพื้นที่ต้นทางกับพื้นที่ปลายทาง กล่าวคือ เมื่อครอบครัวและชุมชนใดที่มีแรงงานโยกย้ายเป็นจำนวนมากๆ ก็ย่อมทำให้พื้นที่ต้นทางมีกลุ่มวัยเด็กและกลุ่มวัยชราเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากผลวิจัย พบว่า กลุ่มแรงงานชาติพันธุ์อาข่าบ้านห้วยชี้เหล็กที่มีการอพยพมากที่สุดอยู่ในกลุ่มอายุ 21-30 ปี รองลงมาเป็นกลุ่มอายุ 31-40 ปี ซึ่งกลุ่มอายุข้างต้นเป็นกลุ่มกำลังหลักในการพัฒนาครอบครัว และชุมชนด้วยภาวะการเคลื่อนย้ายแรงงานที่เพิ่มสูงทำให้ครอบครัว และชุมชนมีการพัฒนาที่ช้าลง มีการหย่าร้างที่เพิ่มมากขึ้น ภาวะความเครียดของผู้ปกครองต้นทางที่เป็นกังวลต่อแรงงานอพยพมากขึ้น สถาบันครอบครัวขาดความอบอุ่น กลายเป็นปัญหาสังคมในที่สุด

4. ผลกระทบด้านวัฒนธรรมระดับครอบครัวและชุมชน พบว่า การย้ายแรงงานมีส่วนสำคัญทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรม กล่าวคือ การย้ายแรงงานทำให้ขาดผู้สืบทอด กลไกสำคัญในการสืบสานประเพณีวัฒนธรรม สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบ ของสมเจตน์ พรหมขาว (2547 : 17-18) ที่กล่าวว่า การย้ายถิ่นเข้าอาจทำให้สภาวะทางสังคมและวัฒนธรรมของท้องถิ่นปลายทางเปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีผู้ย้ายถิ่นมี เชื้อชาติ ภาษา และวัฒนธรรมแตกต่างกัน หากมีผู้ย้ายถิ่นเข้าเป็นจำนวนมาก จะทำให้เขตพื้นที่นั้นมีวัฒนธรรมหลากหลาย ซึ่งหากสามารถผสมผสานวัฒนธรรมต่างๆ ให้กลมกลืนกันได้ ย่อมจะเป็นผลดีต่อสังคมโดยรวมของเขตพื้นที่นั้น

อย่างไรก็ตามผลการวิจัยในกลุ่มตัวแทนครอบครัวที่ได้รับผลกระทบจากการย้ายแรงงานของสมาชิกครอบครัว พบว่า ความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมกลายเป็นเรื่องปกติ ยอมรับได้เนื่องจากวัฒนธรรมใหม่ๆ ที่เกิดการเปลี่ยนแปลงเข้ามายัง

ครอบครัวและชุมชนเป็นแนวทางปฏิบัติที่เรียบง่าย ดังนั้น ครอบครัวและชุมชนบ้านห้วยขี้เหล็กถือว่าผลกระทบด้านวัฒนธรรมที่เกิดขึ้น เป็นผลกระทบในเชิงบวกมากกว่าเชิงลบ

5. แนวคิดของผู้วิจัยที่ได้จากการทำเก็บข้อมูลวิจัยครั้งนี้ พบว่า ชุมชนบ้านห้วยขี้เหล็กต้องตระหนัก ทบทวนระบบการผลิตพืชผลทางเกษตรจากการปลูกพืชเศรษฐกิจตามฤดูกาล มาเป็นปลูกพืชเศรษฐกิจยืนต้นอย่างจริงจัง ควบคู่กับระบบการตลาด

6. ชุมชนบ้านห้วยขี้เหล็กควรตระหนัก และสร้างทัศนคติที่ดีต่อการศึกษาให้มากขึ้น เพื่อการเตรียมพร้อมการแข่งขันในภาคธุรกิจอนาคตอย่างจริงจัง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

ด้านเศรษฐกิจ

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการส่งเสริมให้เกษตรกรเรียนรู้ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่อย่างจริงจัง เพื่อให้ทราบถึงประโยชน์ และข้อจำกัดของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการตัดสินใจของเกษตรกร สนับสนุนปรับวิถีการลงทุนทำการเกษตรให้เหมาะสมกับครอบครัวและชุมชนมากกว่าการเน้นผลผลิตเพื่อจำหน่าย

2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกพืชยืนต้น เพื่อการการเกษตรระยะยาว โดยจะเห็นได้จากชุมชนบ้านดอยช้าง ที่ผลิตภัณฑ์สำคัญของชุมชน คือ กาแฟซึ่งจะเห็นนักศึกษาที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีหลายคนกลับไปพัฒนาผลิตภัณฑ์ของชุมชน มากกว่าการโยกย้ายไปทำงานในสังคมเมือง

3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมการปลูกพืชเศรษฐกิจในชุมชนให้มีความสมดุลทั้งในเรื่องอุปสงค์ (Demand) และอุปทาน (Supply)

ด้านสังคม

1. ชุมชนควรมีมาตรการ หรือระเบียบ ข้อบังคับของชุมชนสำหรับแรงงานอพยพทั้งครอบครัวว่าจะต้องมีส่วนร่วม กับกิจกรรมของชุมชนอย่างไร เพื่อลดภาระความรับผิดชอบของชุมชน

2. ชุมชนควรตระหนักและส่งเสริมให้บุตร หลานในความปกครองให้ได้รับการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นไปเพื่อการเตรียมพร้อมบุคลากรของครอบครัว และชุมชนในการแข่งขันภาคธุรกิจในอนาคตต่อไป

ด้านวัฒนธรรม

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนให้ชุมชนท้องถิ่นได้มีเวทีแสดงเอกลักษณ์ความเป็นชาติพันธุ์ เพื่อสร้างแรงกระตุ้นให้ชุมชนเกิดความหวงแหน รักในวัฒนธรรมของตนเอง

2. ชุมชนควรตระหนักและให้ความสำคัญกับวัฒนธรรม ประเพณีดั้งเดิมให้เป็นศูนย์รวมของการสานสัมพันธ์ในชุมชนโดยไม่แบ่งแยกศาสนา และหลักความเชื่อที่ต่างกัน

ข้อเสนอการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาผลกระทบจากการใช้วิถีชีวิตปลายทางของแรงงานอพยพกลุ่มชาติพันธุ์อาข่า บ้านห้วยขี้เหล็ก ตำบลลาวี อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย

2. ควรศึกษาผลกระทบด้านรายได้จากการปลูกพืชเศรษฐกิจของกลุ่มชาติพันธุ์อาข่าบ้านห้วยขี้เหล็ก

3. ควรศึกษาผลกระทบต่อร่างกายเกษตรกรจากการใช้สารเคมีกับพืชเศรษฐกิจของกลุ่มชาติพันธุ์อาข่าบ้านห้วยขี้เหล็ก

4. ควรศึกษาผลกระทบการหย่าร้างต่อครอบครัวที่เกิดจากการเคลื่อนย้ายแรงงานของครอบครัว

5. ควรศึกษาผลกระทบจากความต่างของหลักความเชื่อในชุมชนบ้านห้วยขี้เหล็ก ตำบลลาวี อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย

เอกสารอ้างอิง

- กุสุมา นาคสิงคราน. (2549). ปัจจัยที่กำหนดและผลกระทบจากการย้ายถิ่นเข้าและการย้ายถิ่นออกในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย. (วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. กรุงเทพมหานคร.
- โครงสร้างของสังคมไทย. สืบค้นเมื่อ 30 พฤศจิกายน 2555, จาก <http://www.meemodo.com./THThaistructure.html>
- จิระ บุรีคำ. (2537). ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการเคลื่อนย้ายแรงงานจากภาคเกษตรกรรมเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมในเขตจังหวัดลำพูน. (วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. เชียงใหม่.
- บุญช่วย ศรีสวัสดิ์. (2551). 30 ชาติในเชียงราย. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สยาม.
- พิษณุ วีระสารธรรม. (2545). ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการเคลื่อนย้ายแรงงานของเกษตรกรที่ออกไปทำงานนอกการเกษตรในอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน. (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยแม่โจ้. เชียงใหม่.
- ภคริตา พิจารณ์. (2557). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจย้ายถิ่นของแรงงานต่างด้าว จังหวัดขอนแก่น. (วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ขอนแก่น.
- ภูเขียว จันทร์สมบุรณ์. (2549). การศึกษาปัจจัยดึงดูดและปัจจัยผลักดันในการย้ายถิ่นเพื่อขายแรงงานของนครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี. อุดรธานี.
- วัชร ศรีคำ. (2556). การปรับตัวของแรงงานข้ามชาติเวียดนามในประเทศไทย และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. วารสารภาษาและวัฒนธรรม. 1(32). 5-6.
- สมเจตน์ พรหมขาว. (2547). แรงจูงใจของสมาชิกครอบครัวเกษตรกรในการทำงานในนิคมอุตสาหกรรมลำพูน. (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. เชียงใหม่.
- ไพบรียา อาสิงสมานนท์. (2554). ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่ส่งผลต่อการย้ายถิ่นของแรงงานชนบทสู่เมืองหลวง. (วิทยานิพนธ์พัฒนาแรงงานและสวัสดิการมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร.
- Rajakumar Sangappa Sali, Shanta. B Astige. (2015). Causes and consequences of Migration in India: A sociological perspective. Golden Research Thoughts, 2231-5063 (4), สืบค้นจาก <http://www.doaj.org>.